

دوره نامه

وفات حضرت ام البنین علیها السلام

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
روابط عمومی

السَّلامُ عَلَیْكُمْ يَا أَهْلَ الْبَيْتِ

حضرت ام البنین علیها السلام؛ الگوی بردباری و مقاومت

محبت بی شائبه به فرزندان دختر پیامبر اسلام

ام البنین در طول زندگی مشترک با حضرت علی علیه السلام همواره تمام همت خویش را بکار می بست تا بتواند جای خالی حضرت فاطمه علیها السلام را برای فرزندان داغدار ایشان پر کند؛ تا جایی که فرزندان فاطمه زهرا علیها السلام با وجود این بانوی بزرگوار، فقدان مادر مهربان خود را کمتر احساس می کردند.

ام البنین فرزندان دختر گرامی رسول اکرم صلی الله علیه و آله را بیش از فرزندان خود مورد توجه قرار می داد و محبت خود را بیشتر نثار ایشان می کرد؛ چراکه او این کار را خدمت به اسلام و پیامبر اسلام و عمل به فرایض دینی و دستورات قرآن در خصوص محبت به دیگران برمی شمرد.

ام البنین علیها السلام؛ مادر آمرزیده چهار شهید

ام البنین از جمله زنان شیردل و صبور صدر اسلام بود که به واسطه تحمل غم ناشی از شهادت همه فرزندان خود، در تاریخ اسلام اسطوره بردباری و استقامت نامیده شد.

او که روحیه ای شاعرانه نیز داشت، وقتی خبر شهادت چهار فرزندش در واقعه کربلا را شنید در توصیف این غم جانکاه در مرثیه هایی چنین سرود:

«ای کسی که فرزند رشیدم عباس را دیدی که همانند پدرش بر دشمنان تاخت، فرزندان علی علیه السلام همه شیران بیشه

۱۳ جمادی الثانی سالروز وفات حضرت ام البنین علیها السلام مادری است که چهار فرزند او در واقعه کربلا در رکاب امام حسین علیه السلام به شهادت رسیدند.

به همین مناسبت این روز در تقویم به روز تکریم مادران و همسران شهدا نامگذاری شده است تا برای بانوانی که فرزندان و همسران خود را در راه اسلام از دست داده اند، یادآور استقامت و شجاعت زنان از صدر اسلام تا به امروز باشد.

حضرت ام البنین علیها السلام مادر حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام، عبدالله، جعفر و عثمان است که هر چهار فرزند او در واقعه کربلا به مقام شهادت رسیده اند.

او که از چهره های درخشان در تاریخ اسلام است، به خانواده ای دلآور، جنگجو و شجاع تعلق داشت.

ام البنین همسر حضرت علی علیه السلام بعد از شهادت حضرت فاطمه علیها السلام است که نام اصلی ایشان فاطمه کلایه بود.

برپایه روایت ها ایشان بعد از گذشت مدتی از زندگی مشترک با امیرالمؤمنین علیه السلام از ایشان خواست تا به جای «فاطمه»،

او را ام البنین خطاب کند تا فرزندان حضرت زهرا علیها السلام با ذکر نام اصلی او توسط پدرشان، خاطرات مادرشان در ذهن آنها تداعی نشود و او موجبات آرزوگی خاطر آنان را فراهم نسازد.

السَّلامُ عَلَیْكُمْ فَانْهَضُوا لِلنَّبُوَّةِ

فرزندانم فدای حسین باد

ام البنین پس از شنیدن خبر شهادت فرزندانش در واقعه کربلا از سوی بشیر که فرستاده امام سجاد علیه السلام از کربلا به مدینه برای انتقال اخبار بود، همواره می‌گفت فرزندان من و آن چه در زیر آسمان است، فدای حسینم باد.

از بشیر درباره امام حسین علیه السلام می‌پرسید و چون بشیر خبر شهادت امام حسین علیه السلام را به آن حضرت داد، شیون‌ها کشید و فریادها زد و گفت: ای بشیر! رگ قلبم را پاره کردی.

امام صادق علیه السلام در حدیثی پیرامون علاقه‌مندی حضرت «ام البنین علیها السلام به امام حسین علیه السلام می‌فرماید: بر حسین علیه السلام پنج سال گریسته شد. امّ جعفر کلابی (امّ البنین)، برای حسین علیه السلام مرثیه می‌سرایید و می‌گریست تا این که چشمانش نابینا شد.»

مروان حاکم مدینه به صورت ناشناس می‌آمد و پشت در می‌ایستاد و به گریه و مرثیه سرایی او گوش می‌داد. (۳) بی‌شک ام البنین یکی از زنان فداکار، صبور و مستحکم در تاریخ اسلام محسوب می‌شود که هر آنچه داشته در راه اسلام و حفظ این دین آسمانی فدا کرده است.

جلوه‌های سیاسی، اجتماعی

یکی از ابعاد شخصیتی انسان‌های برجسته‌اشناایی و بصیرت

شجاع‌تند. شنیده‌ام بر سر عباس عمود آهنین زدند، در حالی که دست‌هایش را قطع کرده بودند؛ اگر دست در بدن پسرم بود، چه کسی می‌توانست نزد او آید و با او بجنگد؟»

ام البنین مادر چهار برادر کشته شده بود (که پس از شهادت فرزندان رشیدش در کربلا) به بقیع می‌رفت و در آن جا، اندوهگین‌ترین و سوزناک‌ترین مرثیه‌سرایی‌ها را برای پسرانش می‌کرد.

مردم نزد او گرد می‌آمدند و به آن مرثیه‌ها گوش فرامی‌دادند.

مروان هم از جمله اشخاصی بود که به بقیع می‌آمدند. او به مرثیه امّ البنین، گوش فرامی‌داد و می‌گریست. (۱)

همین گذشت و بردباری ام البنین در راه اسلام است که برپایه روایت‌ها از او مادری آرمزیده ساخت.

در همین ارتباط علامه محمدباقر مجلسی در کتاب بحارالانوار به نقل از قبیصه آورده است:

نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نشسته بودم که زنی آمد و از مرگ فرزندانش شکوه کرد و گفت: ای رسول خدا! از خدا برای من طلب فرزند نما.

حضرت به او فرمود: چند فرزند از تو مرده است؟ عرض کرد: سه تا. فرمود: تو در برابر آتش، حصار محکمی بر گرد خود کشیده‌ای. (۲)

السَّلامُ عَلَیْكُمْ كَمَا هُوَ الْبَدَأْتُ فِيهِ

پس از واقعه سقیفه و اذان گفتن وی با درخواست حضرت زهرا علیها السلام، اشک هایی که در بیت الاحزان بر زمین ریخته شد و ... که همه و همه نوعی مبارزه علیه حکومت وقت بود.

ام البنین از افرادی بود که با توجه به شجاعت و شهامت فراوان به علت تأثیر عمیق و ژرف مبارزه کلامی برای مخالفت با عاملان واقعه کربلا از سخنرانی و مرثیه خوانی و اشعار جانسوزی که از آن صحبت شد، استفاده کرد.

آنچه گفتنی است بصیرت و بینش ژرف ام البنین است. او می توانست در منزل خود برای فرزندانش عزاداری کند ولی به بقیع می رفت تا عزاداری وی وسیله ای برای شناساندن چهره پلید یزیدیان و مظلومیت حسینیان باشد.

به همراه بردن فرزند حضرت عباس نیز هم نکته های تربیتی داشت و هم سیاسی و اجتماعی.

ام البنین از افرادی بود که با توجه به شجاعت و شهامت فراوان به علت تأثیر عمیق و ژرف مبارزه کلامی برای مخالفت با عاملان واقعه کربلا از سخنرانی و مرثیه خوانی و اشعار جانسوزی که از آن صحبت شد، استفاده کرد.

سخن از امامت و رهبری و لزوم اطاعت از رهبری در سخنان او کاملاً مشهود است و بینش سیاسی وی را به ما می نمایاند.

از دیگر صفات این پاک بانوی خاندان ولایت، علم سرشار

نسبت به زمان خود است که امروزه از آن با واژه سیاسی بودن و سیاست یاد می شود.

در هر زمانی، مظاهر ظلم و فساد به گونه ای ظهور کرده و در مقابل آنان مردان و زنان خدایی و صالح به مبارزه برخاسته اند.

اما مبارزه چهره های گوناگون دارد؛ گاه به شکل مبارزه نظامی است و حضور فیزیکی در جبهه ها بر ضد باطل و کفر و گاه به گونه ارشادی و کلامی است و لباس تبلیغ به تن دارد و گاه با جلوه های هنری خود را نشان می دهد.

درس ادب، ولایت، عشق به هموع و آشنایی با دردهای زمان از جمله درسهایی بود که چهار پسر ام البنین در مکتب مادر آموختند و همواره به آنها پای بند بوده و با آنها جاودانه شدند.

مبارزه زمانی با فریاد صورت می گیرد و گاه با سکوت؛ همانگونه که سکوت علی علیه السلام و صلح امام حسن علیه السلام در مبارزه علیه ستم تفاوتی با فریاد حسین علیه السلام نداشت.

جلوه های دیگر مبارزه که به نام مبارزه منفی است تأثیر فراوانی در تاریخ دارد.

مواردی چون مخفی بودن قبر حضرت زهرا علیها السلام، صحبت نکردن با بنیانگذاران ظلم و بیداد، اذان نگفتن بلال حبشی

السَّلامُ عَلَیْكُمْ يَا هَؤُلَاءِ النَّبَوَاتِ

وی است که در کلام او و فرزند بزرگوارش عباس نمایان است. دست خویش و از اعماق قلب مطهرش به امام زمان خود، حسین علیه السلام فرزند پاک بانوی آفرینش، تقدیم کرد.

ام البنین پس از واقعه عاشورا (۶۱ ه.ق) در مدت ۹ سال به افشاگری ظلم بیدادگران زمان خویش مشغول بود و در سال ۷۰ ه.ق دار فانی را وداع گفت.

رسالت واقعی انسانهای والا شدن و فدا کردن داشته های ارزشمند خود در راه معبود است.

همه چیز را از خدا دیدن و از خدا دانستن و به او پیوستن شعار آزاداندیش های مسلمان است.

ام البنین پس از واقعه عاشورا (۶۱ ه.ق) در مدت ۹ سال به افشاگری ظلم بیدادگران زمان خویش مشغول بود و در سال ۷۰ ه.ق (۵) دار فانی را وداع گفت و به دست پروردگان خود و همسر بزرگوارش پیوست.

زندگانی این بانوی حرم علی بن ابی طالب علیه السلام آینه ای است برای هدایت بشر امروز و به ویژه درسی برای زنان برجسته است و می توان دوره های زیر را در زندگی سراسر عشق و مبارزه او مشاهده کرد:

(۱) دوران قبل از ازدواج با روحیات پاک و صادقانه که رؤیای صادقه او نتیجه این طهارت بود.

(۲) زندگانی در خانه ولایت و به جای گذاشتن خاطره های

او از محدثات شیعه است و فرزندان خود را با علم و دانایی تربیت کرد. اگرچه آنان فرزندان «باب علم نبی» بودند اما از دانش مادری هم بی بهره نبودند چنانکه حضرت علی علیه السلام در مورد عباس می فرماید: *إِنَّ وَلَدِي الْعَبَّاسَ زُقَّ الْعِلْمَ زُقًّا*.

«همانا فرزندم عباس در کودکی علم آموخت و به سان نوزاد کبوتر که از مادرش آب و غذای می گیرد از من معارف را فرا گرفت» (۴)

در مورد اعتقادات و باورهای دینی عباس در کتب مربوط به زندگانی حضرت، مطالب فراوانی نوشته شده است که جملگی نشانگر روح بلند و دانش و بینش مادر وی می باشد.

اخلاص، ادب، شجاعت، معرفت و صفات دیگر ام البنین نمایانگر شخصیت والای او است که ما جهت رعایت اختصار از شرح آنها خودداری می کنیم.

غروب غمبار

اگر بخواهیم چشم اندازی از زندگانی سراسر ایثار و از خودگذشتگی ام البنین، مادر شجاعت، را در برابر آیندگان بگشاییم باید بگوییم که:

ام البنین آسمانی زندگی کرد و در دامان حقیقتها پرورش یافت و در بوستان زندگی خویش گلهایی را پرورش داد و سپس با

السَّلامُ عَلَیْكُمْ كَمَا أَهْلُ الْبَيْتِ لَدُنُورِ

خوش در اذهان فرزندان همسر

۳- الأمالی للشجری: ج ۱ ص ۱۷۵

۴- احمد لقمانی، سپهسالار عشق، ص ۲۳

۵- دکتر نهلاغروی نایینی، محدثات شیعه، ص ۲۵

۶- عبدالحسین مؤمنی، زندگانی قمر بنی هاشم باب الحوائج، ص ۱۳۷

۳) تربیت فرزندان شجاع و دلاور و شیفته دانایی و تربیت ولایی جوانان خود که ۳۴ سال این دوره به طول انجامید و انجام وظایف مادری به بهترین صورت.

۴) ایثار در جایگاه «همسر شهید» و صبر و بردباری در فراق همسر باوفای خود که ۲۰ سال به طول انجامید.

۵) نگهداری از یتیمان و بازماندگان واقعه کربلا و بیدادگری‌ها و مبارزات سیاسی که این دوره ۹ سال به طول انجامید.

آخر سخن اینکه این بانوی کریمه و بزرگوار، مادر چهار شهید و همسر شهید، برگ زرینی از کتاب تاریخ را بر جای گذاشت و جاودانه شد. امید آنکه با پویش راه کمال و الگوگیری از بزرگانی این چنین، نام ما نیز در زمره شیفتگان ولایت ثبت شود.

قبر مطهر او در قبرستان بقیع (۶)، بقعه ای از آسمان است و مردان و زنان دین باور به زیارت او می روند تا جرعه ای از دریای بیکران مجد و عظمت او را جويا شوند و کویر تفتیده خویش را حیات بخشند.

منابع:

۱- مقاتل الطالبیین: ص ۹۰

۲- بحار الانوار

درباره مصیبت حضرت ابوالفضل (ع) به نظم میرسید که یکی از بخشهای مهم و جذابی که میتواند این مصیبت را بیان کند، همان زبان حال مادر حضرت ابوالفضل است؛ همان «لا تدعونی ویک ام البنین» این یک عرصه است: مادری است؛ صورت قبر چهار جوانش را که در کربلا شهید شدند، در بقیع میکشد و نوحه سرائی میکند و حماسه میآفریند. همه اش اشک ریختن و تو سر زدن هم نیست - البته اشک ریختن هست، اشکالی هم ندارد - بلکه حماسه آفرینی است، افتخار به این جوانهاست.»

عبرهها
۱۳۹۰/۰۳/۲۵